

Bir Fotoğraf, Dört Soru: Sharenting’e PAPA Perspektifinden Bir Bakış

Eğitim Dünyası Araştırma
ve Geliştirme Dergisi
Cilt: 1 Sayı: 2
Sayfa Aralığı: 29-39
10.5281/zenodo.17049096
e-ISSN: 3062-3863
edagonline.com
© Eğitim 2023 Derneği

Dr. Abdullah Ragıp Ersöz 
Bursa Uludağ Üniversitesi, e-posta: ersoz@uludag.edu.tr

Kaynak Göster:

Ersöz, A. R. (2025). Bir fotoğraf, dört soru: Sharenting’e PAPA perspektifinden bir bakış. *EDAG Online*, 1(2), 29–39. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17049096>

ÖZET

Bu araştırma, ebeveynlerin sharenting’e yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen orta sosyo-ekonomik düzeye sahip 17 ebeveyn araştırmaya dâhil edilmiştir. Veriler, Mason’un PAPA bilişim etiği çerçevesi temel alınarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları aracılığıyla toplanmıştır. Betimsel analiz yöntemi ile analiz edilen veriler, ebeveynlerin sharenting sürecinde mahremiyet sınırlarını gözetmeye çalıştıklarını, doğruluk ve güncelliğe önem verdiklerini, çocuk içeriklerinin sahipliğini çoğunlukla çocuklarında gördüklerini ve paylaşımların erişimini büyük ölçüde aile içi çevreyle sınırladıklarını göstermiştir. Bulgular, uluslararası literatürde ebeveynlerin bu alanlarda yetersiz oldukları yönündeki tartışmalarla karşılaştırıldığında, Türkiye bağlamında görece daha bilinçli bir tutumun varlığını ortaya koymaktadır. Sonuç kısmında, sharenting olgusunun yalnızca bireysel ebeveyn tercihleriyle değil, aynı zamanda kültürel değerler ve toplumsal normlarla şekillendiği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sharenting, bilişim etiği, gizlilik, ebeveyn -pastoralizm.

ABSTRACT

This study aims to examine parents’ views on sharenting. The research was conducted within the framework of a qualitative research approach using a case study design. Seventeen parents with middle socio-economic status, selected through purposive sampling, were included in the study. Data were collected through semi-structured interview questions developed based on Mason’s PAPA framework of computer ethics. The data, analyzed through descriptive analysis, revealed that parents tried to respect privacy boundaries during the sharenting process, attached importance to accuracy and currency, considered the intellectual property of children’s content primarily as belonging to the children, and largely limited access to such posts to family circles. Compared to international literature, which often highlights parents’ inadequacies in these areas, the findings suggest a relatively more conscious attitude in the Turkish context. In the conclusion, it is discussed that the phenomenon of sharenting is shaped not only by individual parental preferences but also by cultural values and social norms

Key Words: Sharenting, computer ethics, privacy, parental pastoralism.

GİRİŞ

Problem Durumu

Sosyal medyanın herkes tarafından sürekli kullanılmasının bir sonucu, ebeveynlerin çocuklarıyla fotoğraf, video ve kişisel anları gün be gün paylaşmasını sıradan bir davranış hâline getirmiştir. Konuyla ilgili yapılan bir araştırma, ebeveynlerin yaklaşık %75'inin sosyal medyada çocuklarına dair içerik paylaştığını; bu paylaşımların bazılarının hamilelik döneminden itibaren başladığını göstermektedir (Conti vd., 2024). Ancak ebeveynler, paylaşım konusunda sınırlarını net olarak belirleyememektedir. Özellikle paylaşılması uygun olmayan anlar söz konusu olduğunda nasıl davranacaklarına karar verememektedir. Bu belirsizliğin çözüm bulması, anne ve babaların nasıl daha mantıklı hareket edeceklerine karar vermeleri açısından yapılacak araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin görüşleri, düşünceleri, sharenting alanının gelişmesi için önem taşımaktadır.

Literatürde, sharenting'in çocukların mahremiyet hakkına ciddi bir müdahale olduğu ve uzun vadede dijital ayak izinin ötesinde psikolojik ve sosyal riskler oluşturduğu sıkça vurgulanmıştır. Örneğin, paylaşan ebeveynlik davranışlarının çocuğun gizliliğini ihlal ettiği, gelecekteki kariyer ve imaj açısından olumsuz etkileri olabileceği belirtilmektedir (Kopuz vd., 2022). Ayrıca bazı çalışmalar, paylaşılan görsellerin uygunsuz sitelerde kullanılabileceğini, ihmal ve istismar riskini artırabileceğini vurgulamış; bu konudaki farkındalığın düşük olduğu ve düzenleyici hukuki çerçevenin yetersiz kaldığına dikkat çekmiştir (Keskin vd., 2023; Baştemur vd., 2020; Serçemeli, 2020). Buna karşılık, literatürde sharenting konusunda kuramsal temele oturmuş çalışmalar oldukça sınırlıdır. Az sayıdaki akademik çalışma, motivasyonlara (örneğin ebeveynlik kimliği, sosyal onay ihtiyacı), psikolojik etkilere ya da hukuki düzenlemelere odaklansa da bu alanda hâlâ derinlemesine incelemelere ihtiyaç duyulmaktadır (Romero-Rodríguez vd., 2022; Erdem, 2022). Bu bağlamda, özellikle ebeveynlerin tutum ve davranışlarını kuramsal çerçevede ele alan, sosyal medya istatistikleriyle destekli, normatif ve pratik öneriler geliştiren çalışmaların eksikliği açıkça görülmektedir. Literatürdeki bu boşluk, bu çalışmanın yapılmasını hem akademik açıdan hem de sosyal açıdan gerekli kılmaktadır.

Literatür Taraması

Dijital çağda çocukların dijital kimliklerinin önemli bir kısmı, aslında ebeveynler tarafından oluşturulmaktadır. Digital Childhood raporuna (5Rights Foundation, 2023) göre, bir çocuğun dijital ayak izinin büyük bölümü ebeveynlerin sosyal medyada paylaştıkları fotoğraf ve videolar aracılığıyla meydana gelmektedir. Bu durum, çocukların mahremiyet hakkı açısından ciddi tartışmaları gündeme getirirken, aynı zamanda uzun vadeli dijital kimlik oluşumunu da doğrudan etkilemektedir. Sharenting olarak adlandırılan bu olgu, ebeveynlerin niyetleri her ne kadar olumlu olsa da, çocukların gelecekteki özel hayatı, güvenliği ve sosyal kimliği üzerinde kalıcı sonuçlar doğurma potansiyeline sahiptir.

Yapılan çalışmalar, Türkiye, Endonezya, İtalya, Brezilya ve Batı ülkeleri dahil olmak üzere farklı kültürlerde, nitel, nicel ve karma yöntemler kullanılarak yapılmıştır. Temel temalar arasında gizlilik riskleri konusunda ebeveyn farkındalığı, içerik paylaşımındaki etik ikilemler, fikri mülkiyet endişeleri ve kültürel mevzuatın ve yasaların sharenting uygulamaları üzerindeki etkisi yer almaktadır.

Literatürde sharenting bağlamında en çok tartışılan konulardan biri gizliliklerdir. Yapılan araştırmalara göre ebeveynler, çocuklarının mahremiyetini koruma konusunda çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Örneğin Batı ülkelerinde ebeveynlerin gizlilik ile kendini temsil etme arasında denge kurmaya çalıştıkları, ancak çoğunlukla mahremiyetin ihlal edildiği tespit edilmiştir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017). Endonezya'da yapılan bir araştırmaya göre gizlilik sınırları, kültürel değerler tarafından şekillendirilmekte ve ebeveynler toplumsal

normlara uyum sağlamak adına çocuklarının görüntülerini paylaşmaktadır (Frasetya, 2024; Syam vd., 2023). İtalya’da yürütülen iki çalışmada ise ebeveynlerin yasal riskler konusunda düşük farkındalığa sahip oldukları, gizliliğin çoğu zaman ihlal edildiği tespit edilmiştir (Conti vd., 2024; Ferrara vd., 2024). Benzer şekilde, Brezilya’da yapılan araştırmalar veri koruma yasalarının varlığına rağmen ebeveynlerin çocuklarının gizliliğini yeterince gözetmediklerini ortaya koymaktadır (Selenko ve Fante, 2024; Bueno-Martínez ve Cardin, 2024). Türkiye’de yapılan çalışmalar da ebeveynlerin gizlilik ayarlarının farkında olduklarını fakat bu ayarları tutarlı biçimde uygulamadıklarını göstermektedir (Akpınar vd., 2020; Omur ve Uyar, 2022).

Çalışmalar, sharenting davranışının çocukların dijital benliklerinin doğru ve etik bir şekilde temsil edilmesi konusunda ciddi sorunlar barındırdığını göstermektedir. Bir araştırmaya göre ebeveynler, çocuklarının imajlarını olumlu ya da idealize edilmiş biçimlerde yansıtmakta ve bu durum doğruluk açısından sorun yaratmaktadır (González-Cámara ve Suricaday, 2024; Sánchez vd., 2024). Literatürde doğruluk boyutunun özellikle ticari içeriklerde daha kritik hale geldiği tespit edilmiştir. Örneğin Brezilya ve Türkiye’de yapılan çalışmalar, sosyal medyada çocuk içeriklerinin ticarileştirilmesi nedeniyle doğruluk ve içerik bütünlüğü açısından etik kaygılar doğurduğunu göstermektedir (Baloğlu, 2023; Bueno-Martínez ve Cardin, 2024). Örneğin, bir çalışmada ebeveynin Instagram hesabında çocuğunu sıklıkla ürün ve reklam tanıtımı amacıyla kullandığı, bu durumun hem çocuk hakları hem de etik açıdan ciddi eleştirilere neden olduğu belirtilmiştir (Güngör, 2021). Başka bir çalışmada ise sosyal medyada çocuk fotoğraflarının ve özel bilgilerin paylaşımının mahremiyet ihlali ve potansiyel çocuk istismarı riskini artırdığı vurgulanmıştır (Duygulu, 2019). Ayrıca bazı araştırmalarda ebeveynlerin paylaşımlarında sağlık, güvenlik ve gelişimsel hassasiyetlere yeterince dikkat etmedikleri bulunmuştur (Felicio vd., 2024; Tartari vd., 2023).

Sharenting konusunda yapılan çalışmalarda fikri mülkiyet görece az çalışılan bir boyuttur. Yapılan araştırmalara göre pek çok ebeveyn, çocuklarının fotoğraf ve videolarının mülkiyet haklarını ya göz ardı etmekte ya da bu konuyu ikincil bir mesele olarak görmektedir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Conti vd., 2024). Bununla birlikte, bazı çalışmalar özellikle reklam ve ticari paylaşımlar bağlamında fikri mülkiyetin önemli bir sorun haline geldiğini ortaya koymuştur. Konuyla ilgili yürütülen araştırmalarda, çocuk içeriklerinin reklam sektöründe kullanımı nedeniyle fikri mülkiyetin ebeveynler için ciddi kaygılar doğurduğu tespit edilmiştir (Bevilaqua ve Favero, 2024; Bueno-Martínez ve Cardin, 2024). Türkiye bağlamında benzer şekilde bu konunun çoğunlukla ihmal edildiği ve akademik tartışmalarda sınırlı bir yer bulduğu görülmektedir (Akpınar vd., 2020; Şimşek ve Ünal, 2020).

Ebeveynlerin sharenting davranışlarını şekillendiren bir diğer boyut, erişilebilirlik ve kontrol mekanizmalarıdır. Literatürde yapılan çalışmalara göre ebeveynler, çoğu zaman çocuklarının dijital ayak izlerini kontrol etme konusunda yetersizdir. Örneğin, sosyal medya platformlarının algoritmik yapısı ve veri paylaşım özellikleri, ebeveyn kontrolünü sınırlayan faktörler arasında yer almaktadır (Hoy vd., 2022; Stephenson vd., 2024). Bazı araştırmalarda ebeveynlerin, çocuklarının paylaşımlarını izleme ve sınırlandırma girişiminde bulundukları ancak bu önlemlerin tutarlı biçimde uygulanmadığı tespit edilmiştir (Ceco ve Turhan, 2024; Walrave vd., 2022). Ayrıca kültürel normların, ebeveynlerin kontrol uygulamalarını şekillendirdiği bulunmuştur. Örneğin, Malezya ve Türkiye’de yapılan araştırmalar, toplumsal değerlerin ebeveynlerin erişim ve kontrol stratejilerini doğrudan etkilediğini göstermektedir (Aydoğdu vd., 2023; Kamarudin vd., 2024). Literatürde neyin doğru neyin yanlış olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Sharenting konusunun kuramsal temelini oluşturan temel yapıtaşlarından birinin bilişim etiği kavramı olduğu söylenebilir.

Bilişim etiği kavramı Mason (2017) tarafından gizlilik, doğruluk, fikri mülkiyet ve erişilebilirlik olmak üzere 4 temel başlıkta incelenmiştir. İngilizce baş harflerinden bu dört başlık PAPA

(Privacy, accuracy, property, accessibility) ismini almıştır. Dijital dünyadaki davranışları anlamak, neyin doğru neyin yanlış olduğunun belirlenmesi ve konuyla ilgili prensiplerin ortaya konması açısından bilişim etiği kavramı birçok çalışmada önemli bir rol oynamaktadır (Ersöz ve Engin, 2024; Laina vd., 2025; Young vd., 2020). Bu çalışmada bilişim etiği çerçevesinde ebeveynlerin sharenting olgusu hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Literatürde bilişim etiği kuramsal çerçevesinde sharenting olgusuna yönelik çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu bağlamda araştırmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, ebeveynlerin sharenting konusundaki görüşlerini incelemek amacıyla nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları hem dijital ortamlarda hem de sosyal ortamlarda insan davranışlarını anlamamız için yol göstermektedir (Yin, 2009). Bu kapsamda çalışmada, “ebeveynlerin sharenting’e yönelik görüşlerinin bilişim etiği boyutları bağlamında incelenmesi” olmak üzere tek durum üzerine odaklanılmış; ebeveynlik davranışlarının diğer boyutları araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış çevrimiçi görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, Mason’un (2017) PAPA Bilişim Etiği çerçevesine dayalı olarak hazırlanmıştır. Bu çerçevede ebeveynlerin gizlilik, doğruluk, fikri mülkiyet ve erişebilirlik konularındaki görüşlerini derinlemesine anlamaya yönelik dört temel soru yöneltilmiştir. Bu sorular 1) *Sharenting yaparken çocuğunuzun mahremiyet sınırını nasıl tanımlıyor ve bu sınırı hangi ölçütlerle belirliyorsunuz?* 2) *Çocuğunuzla ilgili paylaşımların doğru, bağlamı korunmuş ve güncel olmasını sağlamak için nasıl bir doğrulama süreci izliyorsunuz?* 3) *Çocuğunuza ait fotoğraf, video ve hikâyelerin ‘sahipliği’ sizce kime aittir ve yeniden kullanım/aktarımla durumlarında nasıl karar veriyorsunuz?* 4) *Çevrimiçi paylaşımlarınıza kimlerin ne ölçüde ve ne süreyle erişebileceğini nasıl yönetiyorsunuz?* şeklindedir. Görüşme formu çocuk gelişimi alan uzmanı bir öğretmen tarafından incelenmiş, gerekli düzenlemeler yapılmış ve formun son hali katılımcılara uygulanmıştır. Bu dört soru öncesinde ebeveynlerinin çocuklarının yaşları ve hangi ortamlarda paylaşım yaptıklarına dair iki demografik soru da katılımcılara yöneltilmiştir. Veriler çevrimiçi olarak Google Forms aracılığı ile toplanmıştır. Veri toplama aracı için gerekli izinler, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu’ndan etik kurul izni (Tarih: 29.08.2025, Karar No: 7) alınmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 17 ebeveyn oluşturmaktadır. Katılımcılar, orta düzey sosyo-ekonomik statüye sahip, 15 yaşın altında çocuğu olan aileler arasından seçilmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş, etik ilkeler doğrultusunda gerçek isimler yerine K1, K2, K3, ... şeklinde takma isimler kullanılmıştır. Katılımcıların çocuklarının yaşları 6-14 arasında farklılık göstermektedir. Katılımcılar sharenting davranışlarını başta Instagram olmak üzere, Facebook, Youtube ve Whatsapp gibi sosyal medya ortamlarında gerçekleştirmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz sürecinde, görüşmelerden elde edilen veriler öncelikle Excel ortamına aktarılmış, ardından PAPA çerçevesinde belirlenen dört ana tema doğrultusunda kodlanmıştır. Katılımcı ifadeleri bu temalar altında sınıflandırılmış ve anlamlı bütünler halinde düzenlenmiştir. Bulguların

geçerliliğini artırmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiş, katılımcı görüşleri olabildiğince kendi bağlamında yansıtılmıştır.

BULGULAR

Bulgular görüşme sorularına paralel, dört temel başlıkta sunulmuştur.

Gizlilik

Bu tema altında katılımcıların sharenting olgusuna yaklaşımları, rıza ve mahremiyet sınırları genelde olumlu olup, katılımcıdan katılımcıya değişmektedir.

K11 konu ile ilgili görüşlerini *“Sadece aile üyeleri ile birlikte paylaşım yapıyorum O da sene de iki veya üç sefer bence. Bunun dışında hiçbir şekilde paylaşım yapmıyorum. Muhtemelen 18 yaşına gelene kadar çocuğumun sosyal medya hesabı olmayacak...”* şeklinde gizlilik konusuna zarar verecek herhangi bir paylaşım yapmadığını ifade etmiştir. Benzer şekilde K2: *“Çocuğumun kimliğini ifşa edecek ya da ileride rahatsız olacağı hiçbir şeyi paylaşmam. Özellikle çıplaklık ve özel bilgilerden kaçınırım. 5-6 yaşından itibaren rızasını sorarak paylaşım yapmayı uygun görürüm.”* Sözleriyle konu hakkında dikkatli davrandığını ifade etmiştir. Benzer şekilde K13 *“Teşhir sayılabilecek hiçbir şekilde paylaşmam. İleride utanç duyabileceği bir durumda da paylaşmam. Yaklaşık 6 ay gibi bir süredir paylaşım iznini alıyorum”* şeklinde gelecek ile olan kaygısını ve mahremiyet sınırını ifade etmiştir. K8 yasal varisliğine vurgu yaparak: *“Sadece bizim kabul ettiğimiz takipçilerin görebilmesi için takipçileri seçiyorum. Aile içi özel durumlar ve mahremiyet sınırlarındaki kişiye özel şeyleri paylaşmıyorum. 15 yaş sonrası rızasını alarak paylaşabilirim.”* Şeklinde gizlilik hakkındaki görüşünü dile getirmiştir. K16: *“Hesabım gizli. Belli kişiler bakabiliyor. Çocuğuma nazar degecek. Önemsiz kalabalık olduğu zamanlar, bir arada olduğumuz zamanları paylaşıyorum. Geçen bir story atacaktım Instagram kabul etmedi çocuk yaş grubunda olduğu için. Atletli fotoğrafı vardı... Hiç düşünmedim o zamana kadar aklıma gelmemişi bu ama internette uygulamalar fotoğraftan çocuk mu değil mi anlıyor. Genelde soruyorum çocuklara da kendilerinin beğenmediği fotoğrafı paylaşmıyorum onların da fikirlerini önemsiyorum.”* Sözleriyle gizlilik konusuna, internetin ve platformların özelliklerine vurgu yapmıştır.

Doğruluk

Bu tema altında katılımcıların görüşleri doğruluk, güncellik ve içerik elemesi konularında farklılaşmaktadır. K14 *“Öncelikle içerikleri kendim kontrol ediyorum sonrasında uygun olan paylaşımları seçiyorum”* sözleriyle paylaşımlarının bir teyit mekanizmasından geçtiğini ifade etmiştir. K11: *“Sadece aile fotoğrafı paylaştığım için bir eleme yapmama gerek kalmıyor”* demiştir. K2: *“Paylaşımlarda abartıdan kaçınırım, bilgilerin doğru ve güncel olmasına dikkat ederim. Çocuğumu olumsuz yansıtacak içerikleri paylaşmadan önce mutlaka eleyip vazgeçerim”* şeklinde doğruluk konusundaki hassasiyetini ifade etmiştir.

Benzer şekilde K8: *“Doğru ve güncel olmasına dikkat ederim. Abartılı durumlar sadece esprili anlar için tercih edilebilir. Olumsuz yansıtabilecek paylaşımları görselleri analiz ederek ekliyorum”* sözleriyle paylaşımların doğru ve güncel olmasına önem verdiğini dile getirmiştir. K16: *“Gerçek foto paylaşıyorum. Biraz filtre kullanıyorum. Çocuğa soruyorum bunu paylaşma anne dediği zaman paylaşmıyorum. Yapay zekâ gibi şeyleri kullanmıyorum ama filtreler arada kullanırım”* şeklinde doğruluğa aykırı olacaksa bir tek filtre gibi araçlar kullandığını, yapay zekâdan yardım almadığını ifade etmiştir.

Fikri Mülkiyet

Bu tema altında katılımcıların görüşleri sahiplik, koruyuculuk ve sorumluluk algıları birbirinden ayrılmaktadır.

K11: “Bence anne ve baba birinci derece sorumlu. Zaten çocuklarım çok fotoğraf çekilmek istemiyor. Platformlarla ilgili çok bilgim yok...Ama sadece iyi tanıdığım kişilerle sosyal medya üzerinden iletişim kuruyorum” şeklinde bunun bir sorumluluk olduğunu ifade etmiştir. K2 ise: “Çocuğuma ait fotoğraf ve videoların asıl sahibi çocuğumdur, ben sadece geçici olarak koruyucusuyum. Başkalarının izinsiz kullanmasına kesinlikle izin vermem ve paylaşım yaparken platformların kullanım haklarını da göz önünde bulundururum” sözleriyle fikri mülkiyet hakkının çocuğa ait olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde K8: “Paylaşımların sahipliği çocuğumuza aittir. Aradan uzun süre geçtiğinde, aynı gün için yıllar öncesinin görselini yeniden paylaşıyorum ki zaman nasıl geçti farkına varılabilsin” sözleriyle yaptıkları paylaşımların yine çocukları için olduğunu kendisi için paylaşım yapmadığını ifade etmiştir. Diğer taraftan K16 yaptığı paylaşımlardaki fotoğraf ve videoların sahipliğinin kendisinde olduğunu, çocuklarının belli bir yaşa kadar sorumluluk taşıyamayacağını “Vasisi ben olduğum için bana aittir. Her zaman resim paylaşmıyorum zaten” sözleriyle ifade etmiştir. K13 ise “Kullandığım platformun kullanım ayarlarını kendime göre uyarlarım gizliliği veya başkası tarafından kullanılması benim izin verdiğim ölçüdedir ve genelde iznim olmadan kimse paylaşım yapamaz. Ama sonuç itibari ile sanal bir dünya ve beklenmedik tehlikeler olabilir ve bunun farkındayım” şeklinde paylaşımlarının yeniden kullanılma durumları ile ilgili düşüncelerini dile getirmiştir.

Erişebilirlik

Bu tema altında katılımcıların görüşleri erişim kısıtlamaları, ayarların kullanımı ve tercih edilen paylaşım biçimleri doğrultusunda benzerlik göstermektedir.

K11: “Tanımadığım kişilerin etkileşimine izin vermiyorum. Zaten belli kısıtlamalarım var...Bu anketten sonra bir daha kontrol edeceğim...” sözleriyle konu ile ilgili dikkatli olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde K2: “Paylaşımlarımı sadece güvendiğim kişilere açık tutarım, gizlilik ayarlarını sık sık kontrol ederim. Gerek gördüğümde içerikleri arşivler veya silerim, ileride erişimi daha da kısıtlamayı planlıyorum” şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

K8: “Gizlilik ayarları ve takipçi seçimi ile” dikkatli olduğunu ifade etmiştir. K16 ise yayınladığı platformun özelliklerine “Arkadaşlarım erişebiliyor. Hikâye 24 saat sürüyor ama toplu olanlar kalıyor. Genelde hikâye tercih ediyorum” sözleriyle vurgu yapmıştır. K13 benzer şekilde paylaşım yaptığı platformun ayarları sayesinde güncelleme yapabildiğini ve diğer bireylerin ne süreyle ne ölçüde paylaşımlara erişebileceğini nasıl yönettiğini şu sözler ile ifade etmiştir: “Genel geçer durumlar paylaştığım için platformun izin verdiği sürece kalıyor. Tabi ki bazen istediklerimi de sildiğim oluyor. Takipçilerim şahıs olarak tanımadığım kimse ile bir etkileşimim olmaz diğer olarak yemek alışveriş vb. gibi sitelerdir”.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ebeveynlerin sharenting hakkındaki görüşleri bilişim etiği kuramsal çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın katılımcıları “Gizlilik” konusuna önem verdiklerini ifade etmiştir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının yaşları 6-14 arasında değişmektedir. Bu yaş aralığında yer alan ailelerin sharenting konusunda tecrübeli, temkinli ve dikkatli oldukları söylenebilir. Literatürde bulunan çalışmalarla bu bulgu örtüşmektedir (Conti vd., 2024). Yapılan görüşmeler doğrultusunda ebeveynlerin hem yasal düzenlemelere hem paylaşım yapılan platformların sistem ayarlarına, fotoğraf ve videolara kimlerin erişebileceğine, paylaşımların ne kadar süre ile internette yayınlanacağına hâkim oldukları söylenebilir. Ancak konu hakkında sorulan sorular konusunda katılımcılar tedirginlik duymuşlardır. Bunun bir sebebi sharenting kavramını ilk kez duymalarından kaynaklanabilir. Bir diğer sebebi her ne kadar sosyal medya günlük hayatımızın parçası olsa da paylaşım yaparken nelere dikkat edileceği konusu göz ardı

edilebilmektedir. Bu sonuç literatürdeki çeşitli çalışmalarla örtüşmektedir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Ferrara vd., 2024). Ebeveynler yaptıkları doğru da olsa yanlış da olsa kendilerini gizleme eğilimindedir. Gizlilik konusu perspektifinde bir gizleme olduğu söylenebilir.

Katılımcıların önemli bir kısmı fikri mülkiyet hakkının çocuğa ait olduğunu dile getirmiştir. 5Rights Foundation (2023), raporuna göre çocukların dijital kimliklerinin temelleri aileler tarafından atılmaktadır. Paylaşılan fotoğraf, video ve hikâyeler çocukların gelecekteki özel hayatı, güvenliği ve sosyal kimliği üzerinde kalıcı sonuçlar doğurma potansiyeline sahiptir. Katılımcıların görüşleri bu bağlamda yapılan çalışmalar ile örtüşmektedir fakat yapılanların doğuracağı sonuçları zaman gösterecektir. Aileler çocuklarını elbette düşünürler, canlarını ortaya koyarlar, onlar için para biriktirirler ve oyuncak alırlar. Ancak insanlar çoğu zaman yaptıklarının sonuçlarını düşünmez; ileride ne olacağını tam olarak kestiremez, hatta en iyi niyetli davranışların bile beklenmedik sonuçlar doğurabileceğini göz ardı edebilirler. İnternet ya da yapay zekâya duyulan güven de bu açıdan riskli bir zemin sunar. Bugün masumane bir şekilde yapılan bir paylaşım, yarın kişisel verilerin kötüye kullanılması, kimlik hırsızlığı, si ber zorbalık, dijital ayak izlerinin kontrolsüz biçimde yayılması ya da çocuğun ileride rahatsız olacağı görüntülerin dolaşıma girmesi gibi ciddi sorunlara yol açabilir. Katılımcıların iyi niyetli görüşleri, onların şu anki samimi tavırlarını yansıtsa da gizlilik konusunda nasıl bir çizgi izleyeceklerini geleceğe yönelik olarak garanti altına almamaktadır. Özellikle teknolojinin hızlı gelişimi, verilerin saklanma biçimlerinin sürekli değişmesi ve algoritmaların öngörülemez etkileri düşünüldüğünde, bugünün güvenli görünen davranışları gelecekte telafisi zor olumsuzluklara dönüşebilir. Bu bağlamda katılımcıların hassasiyet konusundaki görüşlerine karşılık konu hakkında bilgisiz oldukları, sonuçlarını düşünmedikleri söylenebilir. K11 *“Bu anketten sonra bir daha kontrol edeceğim”* ve K16 *“Hiç düşünmedim o zamana kadar aklıma gelmemişti bu ama internette uygulamalar fotoğraftan çocuk mu değil mi anlıyor”* sözleri bu sonucu desteklemektedir. Yapılan çalışmalarda da ebeveynlerin gizlilik ile kendini temsil etme arasında denge kurmaya çalıştıkları, ancak çoğunlukla mahremiyetin ihlal edildiği tespit edilmiştir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017). Benzer şekilde fikri mülkiyet konusunun çalışmanın bulgularına paralel göz ardı edildiği ve ikincil bir konu olarak görüldüğü literatürdeki çalışmalarda da yer almaktadır (Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Conti vd., 2024).

Yapılan araştırmalarda ebeveynlerin, çocuklarının imajlarını çoğunlukla olumlu biçimlerde yansıttıkları ve bunun doğruluk açısından sorunlara yol açtığı belirtilmiştir (Sánchez vd., 2024; González-Cámara ve Suricaday, 2024). Ancak Türkiye örnekleminde katılımcılar bu eğilimden farklı olarak, abartılı içerikler paylaşmadıklarını, yapay zekâ, özel tasarım programları ve benzeri araçları kullanmadıklarını vurgulamıştır. Paylaşımların genellikle anlık birlikteliği ve aile beraberliğini yansıtan fotoğraf ve videolardan oluştuğu ifade edilmiştir. Katılımcıların doğrulukla ilgili görüşleri de bu tabloyu destekler niteliktedir: K2 *“Paylaşımlarda abartıdan kaçınırım, bilgilerin doğru ve güncel olmasına dikkat ederim. Çocuğumu olumsuz yansıtacak içerikleri paylaşmadan önce mutlaka eleyip vazgeçerim.”* K16 *“Gerçek fotoğraf paylaşıyorum, sadece biraz filtre kullanıyorum.”; “Çocuğa soruyorum, paylaşma anne dediği zaman paylaşmıyorum.”* gibi ifadeler bu bulguyu desteklemektedir. Bu bağlamda Ralph Keyes’in “Hakikat Sonrası Çağ” yaklaşımı önemli bir karşılaştırma noktası sunmaktadır. Keyes’e göre hakikat ile kurmaca arasındaki sınırların bulanıklaştığı günümüzde insanlar gerçeği çoğu zaman süsleyerek, olduğundan farklı göstererek paylaşma eğilimindedir. Bu çalışmanın katılımcıları olan ebeveynler ise, küresel literatürde dile getirilen “abartılı ve çarpıtılmış imaj” eğiliminin aksine, gerçeğe sadık kalmaya, doğruluğa ve olumsuz yansımaların önlenmesine dikkat ettiklerini vurgulamışlardır. Bu bulgu ışığında, Türkiye bağlamında ebeveynlerin sosyal medya paylaşımlarında hakikati koruma yönünde bilinçli bir tavır

sergiledikleri söylenebilir. Türkiye’de yürütülen çalışmalar, sosyal medyada çocuk içeriklerinin ticarileştirilmesi nedeniyle doğruluk ve içerik bütünlüğü açısından etik kaygılar doğduğunu göstermektedir (Bueno-Martínez ve Cardín, 2024; Baloğlu, 2023). Bu tür etik sorunların, özellikle TV veya internet ortamında gündeme gelen olumsuz örnekler aracılığıyla ailelerin daha dikkatli davranmalarını sağladığı söylenebilir. Çocukların ticari amaçla sosyal medyada kullanılması, mahremiyet ihlali ve çocuk istismarı konusunda yapılan çalışmalarda (Güngör, 2021; Duygulu, 2019) yer alan örnekler, ailelerin doğruluk ve içerik dürüstlüğüne yönelik daha bilinçli bir tutum geliştirmelerinde önemli bir motivasyon kaynağı olmuş olabilir. Dolayısıyla, katılımcıların paylaşımda doğruluğa özen göstermeleri, olumsuz yansımaları eleyerek hareket etmeleri yalnızca bireysel bir yaklaşım değil; aynı zamanda toplumdaki etik ihlallerden kaynaklanan bir refleks sonucu olarak da değerlendirilebilir.

Katılımcılar erişebilirlik konusunda dikkatli olduklarını, platformların özelliklerine hâkim olduklarını ifade etmişlerdir. Literatürde ebeveynlerin bu konuda hassas olduklarını iddia ettikleri fakat yetersiz oldukları özellikle vurgulanmaktadır (Ceco ve Turhan, 2024; Walrave vd., 2022). Diğer taraftan bu sonuç farklı kültürel ortamlarda değişkenlik gösterebilir. Sosyal medya platformlarının algoritmik yapısı ve veri paylaşım özellikleri ebeveynlerin kontrol düzeyini sınırlayabilir (Stephenson vd., 2024; Hoy vd., 2022); fakat Türkiye’de yapılan araştırmalar, toplumsal değerlerin ebeveynlerin erişim ve kontrol stratejilerini doğrudan etkilediğini göstermektedir (Kamarudin vd., 2024; Aydoğdu vd., 2023). Bu bağlamda Türkiye’de aileler çoğunlukla sadece yakın çevreyle paylaşımlar yapmakta; sharenting olgusu aile içi birlikteliği yansıtan içeriklerle sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla herkesin görebileceği, kamusal şekilde açık her anın paylaşımı yaygın değildir. Bu durum hem kültürel değerlerin hem de mahremiyet algısının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Böylece ebeveynlerin erişebilirlik konusunda dikkatli olduklarını söylemeleri, yalnızca teknik bir beceriye değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel normların şekillendirdiği bir davranış biçimine işaret etmektedir.

ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak gelecekteki araştırmacılar için Türkiye bağlamını dikkate alan aşağıdaki öneriler hazırlanmıştır.

Ebeveynlerin sharenting kavramını ilk kez duydukları göz önüne alındığında, gelecekte yapılacak araştırmalar, ebeveynlerin gizlilik ve dijital farkındalık eğitimlerinin etkisinin incelenmesi temelli olabilir.

Çocukların dijital kimliği üzerindeki fikri mülkiyet hakkı sıklıkla göz ardı edilmektedir. Bu konuda yapılacak nitel araştırmalar ile ebeveynlerin bu hakkı nasıl algıladıkları ve çocukların görüşlerini ne ölçüde dikkate aldıklarını analiz edebilir.

Sharenting uygulamalarının farklı kültürlerdeki görünümünü kıyaslayan çalışmalar, özellikle Türkiye gibi mahremiyet algısının güçlü olduğu ülkelerdeki ebeveyn davranışlarını küresel literatürle karşılaştırmalı inceleyebilir.

Sosyal medya platformlarının algoritmik yapısının ebeveyn kontrolünü sınırladığı bulgusu ışığında, gelecekte algoritmaların sharenting üzerindeki etkisi, algoritmik önyargı ve olası riskler araştırılabilir.

Çocuğa danışılarak yapılan paylaşımlar dikkat çekici bir bulgudur. Gelecekteki araştırmalarda, çocukların karar alma süreçlerine katılımının ebeveyn-çocuk ilişkisine etkileri incelenebilir.

Teknolojinin hızlı gelişimi, ailelerin bugün yapmış oldukları davranışlarının olası etkilerini tahmin edememeleri bulgusu göz önüne alındığında, boylamsal çalışmalar ile ebeveynlerin gizlilik, doğruluk ve erişim stratejilerinin zaman içinde nasıl değiştiği incelenebilir.

Yazar Katkıları: Çalışmanın tüm bölümlerinde yazarların katkıları eşit seviyede olmuştur.

Finansman: Bu çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Bu çalışmada yazarlar arasında veya herhangi bir kurum ya da kuruluşla herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Veri Erişilebilirliği: Verilerin erişilebilirliği için çalışmanın yazarından izin alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- 5Rights Foundation. (2023). *Digital childhood: Addressing childhood development milestones in the digital environment*. 5Rights Foundation. <https://5rightsfoundation.com/wp-content/uploads/2024/08/Digital-Childhood-Report-2023.pdf> (Erişim tarihi: 29 Ağustos 2025, 09:30).
- Akpınar, B. S., Paylan, N., Etlik, Ş., Erus, B., & Karakoç, H. (2020). “Sharenting” konusunda ebeveynlerin farkındalık düzeyleri. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 8-18.
- Aydoğdu, F., Güngör, B. Ş., & Öz, T. A. (2023). Does sharing bring happiness? Understanding the sharenting phenomenon. *Children and Youth Services Review*, null, <https://doi.org/10.1016/j.chilcyouth.2023.107122>
- Baloğlu, E. (2023). Instagram çağına dijital ebeveynleri: Sharenting bağlamında bir inceleme. *TRT Akademi*, 8(19), 766-785. <https://doi.org/10.37679/trta.1328354>
- Baştemur, Ş., Borucu, D. H., & Bulut, S. (2021). Ebeveynlerin Çocuklarının Fotoğrafını Sosyal Medyada Paylaşmasının (Sharenting) Psikolojik Sonuçları: Bir Sharenting Olgu İncelemesi. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 28(2), 166-173. <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.00710>
- Bevilaqua, T., & Favero, S. (2024). Sharenting como possível prática violadora de direitos: Português (Brasil). *Academia de Direito*, 6, 1252-1273. <https://doi.org/10.24302/acaddir.v6.4504>
- Blum-Ross, A., & Livingstone, S. (2017). Sharenting, parent blogging, and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110-125. <https://doi.org/10.1080/15405702.2016.1223300>
- Bueno-Martínez, E., & Cardin, V. S. G. (2024). Sharenting: Desafios e consequências da exposição infantil nas redes sociais e a proteção dos direitos da personalidade das crianças e adolescentes. *Caderno Pedagógico*, 21(13), e12013-e12013. <https://doi.org/10.54033/cadpedv21n13-219>
- Ceco, B., & Turhan, N. S. (2024). Dijital çağda büyümek, ilköğretim çocuklarının verileri ve çevrimiçi gizliliğe dair ebeveynlerin algıları. *Educatione*, 3(1), 33-60. <https://doi.org/10.58650/educatione.1397892>
- Conti, M. G., Parco, F. D., Pulcinelli, F. M., Mancino, E., Petrarca, L., Nenna, R., Mattia, G. D., Matera, L., Regina, D. P. L., Bonci, E., Caruso, C., & Midulla, F. (2024). Sharenting: Risks and awareness when parents publish sensitive content of their children on online platforms. *Research Square*. Advance online publication. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-4270697/v1>
- Doğan Keskin, A., Kaytez, N., Damar, M., Elibol, F., & Aral, N. (2023). Sharenting syndrome: An appropriate use of social media? *Healthcare*, 11(10), 1359. <https://doi.org/10.3390/healthcare11101359>

- Duygulu, S. (2019). Sosyal medyada çocuk fotoğrafları paylaşmanın mahremiyet ihlali ve çocuk istismarı açısından değerlendirilmesi. *TRT akademi*, 4(8), 428-487.
- Erdem, M. I. (2022). Sosyal medyada sharenting kavramı ve ulusal mevzuatta incelenmesi. *Külliyeye*, 3(2), 165-183.
- Ersöz A. R., Engin M. (2024). Exploring Ethical Dilemmas in the Use of Artificial Intelligence in Academic Writing: Perspectives of Researchers. *Journal of Uludag University Faculty of Education*. 37(3),1190-1208. <https://doi.org/10.19171/uefad.1514323>
- Felicio, T. S., Bessa, F. G. D., Sousa, J. C., Viana, J., Leite, M. L., Righetti, V. K. M., & Mendes, X. N. (2024). Sharenting e a (in)violabilidade do princípio da proteção integral na era digital. *Revista Multidisciplinar do Nordeste Mineiro*, 12(1), <https://doi.org/10.61164/rnm.v12i1.2949>
- Ferrara, P., Cammisa, I., Zona, M., Cimaroli, E., Sacco, R., Pacucci, I., Grimaldi, M. T., Scaltrito, F., Pettoello-Mantovani, M., & Corsello, G. (2024). The awareness of sharenting in Italy: A pilot study. *Italian Journal of Pediatrics*, 50 (1), <https://doi.org/10.1186/s13052-024-01797-5>
- Frasetya, V. (2024). Sharenting ethics in Indonesian family communication through cultural values of digital parenting. *Al Huwiyah: Journal of Woman and Children Studies*, 4(1), 79-79. <https://doi.org/10.24042/jwcs.v4i1.24335>
- González-Cámara, M., & Suricaday, A. S. (2024). Factores de riesgo y motivaciones del sharenting parental. Una revisión de alcance. *European Public & Social Innovation Review*, 9, 1-20. <https://doi.org/10.31637/epsir-2024-1768>
- Güngör, A. (2021). Sosyal medyada çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı: Instagram anneleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2021, (54), 1-24. <https://doi.org/10.47998/ikad.836192>
- Hoy, M. G., Fox, A. K., & Deitz, G. D. (2022). Parents' perceptions of the sensitivity of their children's personal information and willingness to share with social media marketers: Implications for sharenting. *Journal of Consumer Affairs*, 57 (1), 346-356. <https://doi.org/10.1111/joca.12502>
- Kamarudin, I., Rose, S. C., & Kamarudin, A. (2024). Sharenting trends in Malaysia: A lesson from foreign countries. *International Journal of Law, Government and Communication*, 9(36), 356-364. <https://doi.org/10.35631/ijlgc.936026>
- Kopuz, T., Turgut, Y. E., & Aslan, A. (2022). Sharenting: Kavramsal bir çözümleme. *Intermedia International E-journal*, 9(17), 379-390.
- Laine, J., Minkinen, M., & Mäntymäki, M. (2025). Understanding the Ethics of Generative AI: Established and New Ethical Principles. *Communications of the Association for Information Systems*, 56, 1-25. <https://doi.org/10.17705/1CAIS.05601>
- Mason, R. O. (2017). Four ethical issues of the information age. In *Computer ethics* (pp. 41-48). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315259697>
- Omur, S., & Uyar, M. (2022). Sharenting: Türkiye’de ebeveynlerin paylaşım eğilimleri üzerine bir değerlendirme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (9), 23-45. <https://doi.org/10.56676/kiad.1162288>
- Romero-Rodríguez, J. M., Kopecký, K., García-González, A., & Gómez-García, G. (2022). Sharing images or videos of minors online: Validation of the Sharenting Evaluation

- Scale (SES). *Children and Youth Services Review*, 136, 106396. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106396>
- Castro-Sánchez, M., Beccaria, M. C., Calamante, S., Silvetti, R., & Bertuni, D. (2024). Problematizando la parentalidad digital: prácticas de control, sharenting y privacidad. *Dixit*, 38. 3784-3784. <https://doi.org/10.22235/d.v38.3784>
- Serçemeli, C. (2020). Ebeveynlerin Sosyal Medyadaki “Over-Sharenting” Davranışlarının Hukuki Açidan Değerlendirilmesi. *Turan-Sam*, 12(48), 229-237.
- Selenko, L. R. K., & de Lima Fante, C. C. (2024). O fenômeno do sharenting e a proteção de dados da criança e do adolescente. *Academia de Direito*, 6, 1083-1103. <https://doi.org/10.24302/acaddir.v6.4459>
- Stephenson, S., Page, C. N., Wei, M., Kapadia, A., & Roesner, F. (2024, May). Sharenting on TikTok: Exploring parental sharing behaviors and the discourse around children’s online privacy. In *Proceedings of the 2024 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1-17). <https://doi.org/10.1145/3613904.3642447>
- Syam Maella, N. F., Maharani Yasmin Diningrum, Siti Nursanti, & Sholehah. (2023). The Influence of Sharenting Behavior on Children’s Privacy in Bandung City. *IJESS International Journal of Education and Social Science*, 4(2), 126–136. <https://doi.org/10.56371/ijess.v4i2.190>
- Şimşek, E. E., & Ünal, F. (2020). Opinions of parents on social media shares about children. *Elementary Education Online*, 19(3), 1476–1486.
- Tartari, M., Lavorgna, A., & Ugwudike, P. (2023). Share with care: negotiating children’s health and safety in sharenting practices. *Media, Culture & Society*, 45(7), 1453-1470. <https://doi.org/10.1177/0163443723118200>
- Walrave, M., Verswijvel, K., Ouvrein, G., Staes, L., Hallam, L., & Hardies, K. (2022). The limits of sharenting: Exploring parents’ and adolescents’ sharenting boundaries through the lens of communication privacy management theory. *Frontiers in Education*, 7. <https://doi.org/10.3389/educ.2022.803393>
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: design and methods (5th ed.)*. SAGE Publications
- Young, J., Smith, T. J., & Zheng, S. H. (2020). Call me big PAPA: An extension of Mason’s information ethics framework to big data. *Journal of the Midwest Association for Information Systems (JMWAIS)*, 2020(2), 3. <https://doi.org/10.17705/3jmwa.000059>